

Brit vízió: az Egyesült Királyság Könyvtári és Információs Bizottságának elképzelései a könyvtárak jövőjéről az információs társadalomban

Margaret Heines

Haines, Margaret: The future of libraries in the information society: the UK Library and Information Commission's vision (Alexandria, 1998. Vol. 10. No. 2. pp.131–141.) című tanulmányát Mohor Jenő tömörítette.

A LIC céljai

Számos országban keresik a koordináció lehetőségét az egyre összetettebb könyvtári és információs területen, amelyben nemcsak a könyvtárak valamennyi típusa, hanem számos kereskedelmi terület is érdekelt. Anglia és Észak-Írország könyvtári és információs szektorának szakértői központjaként – sok vitát követően – 1995-ben létrehozták a Könyvtári és Információs Bizottságot (*Library and Information Commission - LIC*).

A LIC célja,

- ☉ hogy a terület minden problémájával kapcsolatban a kormány egyedüli, koherens és hatékony tanácsadója legyen;

- ☉ hogy a kormány figyelmét a felmerülő problémákra vonja, s megfelelő válaszokat javasoljon azokra;

- ☉ hogy az Egyesült Királyság (UK) érdekeit képviselje a terület nemzetközi fejleményei során;

- ☉ hogy tanácsait a könyvtári és információs közösséggel való teljes körű, és más szektorokat is lehetőség szerint bevonó konzultációk alapján adja.

Különleges feladatai közé tartozik,

- ☉ hogy nemzeti kutatási stratégiát dolgozzon ki a könyvtári és információs szektor számára;

- ☉ hogy menedzselje az UK „Fókuszban a telematika a könyvtáraknak” programját;

- ☉ hogy tanácsokat adjon a kormánynak a nemzeti információs politika megvalósíthatóságáról;
- ☉ hogy a közpénzekből fenntartott könyvtári és információs szolgáltatások értékének növelésére mutasson utat a szektoron belüli koordináció és kooperáció révén.

A LIC úgy dolgozik, hogy a lehető legjobban használja fel a rendelkezésére álló forrásokat, és ne duplikálja feleslegesen más országos szervek munkáját.

Tevékenysége során

- ☉ inkább holisztikus, mintsem szektorális megközelítést alkalmaz, és a teljes szektort átfogó projektekre összpontosít, illetve az olyanokra, amelyek eredményei transzferálhatók;
- ☉ a nemzeti (angol) és országos (UK-beli) stratégiai kérdésekre összpontosít, és olyan helyi problémákkal foglalkozik, amelyek általánosítható tanulságot hordoznak;
- ☉ partnerkapcsolatokat épít mind az országon belüli, mind az európai szakmai testületekkel (és keresi az európai fejleményekkel való harmonizáció lehetőségeit), valamint az Európán kívüliekkel, a tapasztalatok megosztása és a globális összefüggések jobb megértése érdekében;
- ☉ megválaszolja a kormány kérdéseit és felhívja a kormány figyelmét azokra a kérdésekre, amelyek e szektort is érintik, illetve amelyekben e szektor hozzájárulása értékes lehet az információs társadalom szélesebb összefüggéseiben;
- ☉ tanácsait széles körű, a könyvtári és információs közösséget és lehetőség szerint a nagyközöniséget is bevonó konzultációkkal alapozza meg, illetve, ha az idő rövidsége ezt nem engedi meg, a partnerkapcsolatokra épít, s éppen így, eredményeit is a legszélesebb körben igyekszik terjeszteni.

A vízió

A *2020 vision* című dokumentumában – rövidítve – az alábbiakban vetíti elő látomását a könyvtári és információs szolgáltatások jövőjéről:

Hiszi, hogy az UK a globális információ-gazdaságban vezető szerepet fog játszani, mert egyetemes hozzáférést biztosít az emberi elme termékeihez („connectivity”), mert digitális könyvtárat hoz létre az UK szellemi örökségéből („content”), és mert felvértezi az egyéneket és a szervezeteket, hogy teljes szerepüket betölthessék a tudás és az információ társadalmában („competences”).

Felismeri, hogy a könyvtári és információs szolgáltatások egy olyan, gyorsan változó környezetben működnek, ahol:

- az információhoz való hozzáférés a demokratikus társadalom támasza;
- az információ nemzetközi szükségleti cikk (és árucikk);
- a tudás támaszt alá minden gazdasági tevékenységet;
- az ipar növekvő mértékben függ a munkaerő tájékozottságától;
- az információnak hozzáférhetőnek és szervezetteknek kell lennie;
- az információs jártasság az élethez (az életben maradáshoz?) szükséges alapvető jártasság;
- az információs szükségletek egyre összetettebbek;
- a technológia az információhoz való egyetemes hozzáférés lehetőségét (képességét) kínálja.

Hiszi, hogy a könyvtári és információs szolgáltatók „hozzáadott értéket” teremtenek, mert

- a gazdaság lényegi szektorát alkotják;
- szükségesek az egyének, a közösségek és a társadalom jólétéhez;
- a tudás gyűjtése és megőrzése révén a társadalom emlékezeteként működnek;

- a tudás hozzáférhetővé tétele, közvetítése, „csoomagolása” és „promóciója” révén értéket hoznak létre;
- azzal, hogy speciális használói csoportok részére nyújtanak forrásokat és információkat, valamint hogy a modern mindennapi élethez szükséges információs jártasságok terjedését segítik, az egyént erősítik, ugyanakkor a közös cselekvés értékét megtestesítve a közösség érzését kelteik, és biztonságot nyújtanak egy megosztott értékrendszeren belül.

Hiszi, hogy a könyvtári és információs szolgáltatások által teremtett hozzáadott érték is befolyásolja a külső környezetet, hogy 2020-ra olyan társadalom alakuljon ki, ahol

- a kormány, a testületek és cégek és az egyének első helyre teszik az információt;
- az OK információ- és tudásalapú társadalom lesz, és világviszonylatban vezető szerepe lesz a hozzáférésben, a szabványosításban, a (digitális) tartalomfejlesztésben, a menedzsmentben és a közlés eszköztárában;
- az ipar és a kereskedelem szervezeteiben intenzívebb szerepet kap a tudás;
- a tudás és az információ központjainak olyan hálózata jön létre, amely felerősíti a polgárok mind egyéni, mind kollektív képességeit;
- létrejön egy nemzeti és nemzetközi koordinációjú digitális könyvtári gyűjtemény, amely felöleli a világ kreativitását, s amelyben az UK intellektuális öröksége globálisan hozzáférhető lesz (digitális formában);
- az értékes tartalom és a kapcsolódás lehetősége biztosítja, hogy minden egyes embernek korlátlan hozzáférése lesz az egyetemes információhoz és tudáshoz.

Ennek a vízióknak – hogy az UK 2020-ra információs társadalommá válik – elérése érdekében a LIC elősegíti és bátorítja

- ☉ az UK szerepét a globális információgazdaságban;

- ☉ a nemzeti szintű információpolitika koherens megközelítését;
- ☉ a konnektivitás és a tartalom kiterjesztésére irányuló kezdeményezéseket;
- ☉ az információkhoz való egyetemes hozzáférést, és az ennek megfelelő kihasználását lehetővé tevő jártasságok megszerzését;
- ☉ a könyvtári és információs szolgáltatások fontosságát a gazdaság-, oktatás- és szociálpolitikán belül;
- ☉ a könyvtárak helyét a jövő társadalmában;
- ☉ a könyvtári és információs szolgáltatások értékteremtését demonstráló kutatásokat;
- ☉ a hozzáférés egyenlőségét a speciális igényekkel rendelkezők számára is.

Az eddig elért eredmények

Bár jelen írás célja a LIC jövőbeli terveit ismertetni, de talán érdemes arra is vetni egy pillantást, amit eddig elért és teljesített, a vízió 1996-os megfogalmazása, 1997-es megjelenése óta:

- ☉ Kutatásokat végzett (végeztetett) az internet-hozzáférésről a közkönyvtárakban, a helyi hatóságok könyv- és levéltáraiban folyó digitalizációról, a könyvtár szerepéről az élethosszig tanulásban.
- ☉ Nemzetközi bizottsága újrafogalmazta az UK álláspontját az Európai Közösség DG XIII könyvtári programja számára, továbbá copyright, adatvédelem, a könyvtárak szerepe és más témákban adott véleményeket az EU számára.
- ☉ Megvalósíthatósági tanulmányt készített az UK nemzeti információs politikájáról, amelyben más országok ilyen fejleményeit is áttekintette.

Legnagyobb teljesítménye annak a stratégiának a kidolgozása, hogy mi lehet a könyvtárak válasza – a polgárok javára – az információtechnológiai kihívásokra. Az 1997-ben közreadott *New library: the people's network* (elérhető a <http://www.ukoln.ac.uk/services/lic/> címen is) című tanulmányuk bemutatta, hogy a közkönyvtár már most az egyik legnépszerűbb, nem drága és sikeres közszolgáltatás, ami az UK népességének 60%-ához jut el, s a jelenleginél többet is tud tenni saját közösségei érdekében, különösen az információs társadalom korában. Javasolja, hogy a közkönyvtárak egészítsék ki mai gyűjteményüket és szolgáltatásaikat olyan új tartalmakkal és szolgáltatásokkal, amelyek a digitális és hálózati technológiákon alapulnak. Ez segíteni fogja az élethosszig tanulás támogatását; a hozzáférés megkönnyítését az üzleti információs szolgáltatásokhoz; az adott közösség története emlékeinek rögzítését, identitása növelését. Érvel a helyi könyvtári hálózatokat összekötő és más hálózatokhoz való átjárást is biztosító, megfelelően menedzselts országos hálózat megteremtése mellett. Felismeri, hogy bár a közkönyvtári személyzet ma is igen jártas munkaerőt jelent, szükség lesz egy nemzeti képzési stratégiára, amely biztosítja, hogy mind a 27000 főnyi személyzet teljes mértékben birtokába legyen az új körülmények közti munkához szükséges minden jártasságnak. E dokumentumra a kormány 1998 áprilisában adta közre választát, amelyben a lottó-bevételekből szándékoznak fedezni az információtechnológiai képzés költségeit és a digitális könyvtár tartalmának fejlesztését, valamint további munkára kérik fel a bizottságot.

Másik jelentős teljesítményüknek az országos kutatási stratégia kidolgozását tekintik. Az ezt tartalmazó *Prospects: a strategy for action* című anyag végleges változata 1998 májusában jelent meg, és széles körben terjesztették mind országon belül, mind Európa országaiban (elérhető a <http://www.lic.gov.uk> címen is).

Új összefüggések és lehetőségek

Következő négyéves programjának összeállításakor a LIC úgy látja, hogy leginkább a következő területek változásai befolyásolják munkáját: az oktatás és képzés, a regionális fejlesztések, az információ-szabadság, az európai fejlemények, a társadalmi és technológiai változások.

Összegezve, a LIC felismeri azokat a lehetőségeket és kihívásokat, amelyeket az új politikai, társadalmi és technológiai trendek jelentenek, különösen:

- ☉ az élethosszig tartó tanulás forrásaihoz és szolgáltatásaihoz, valamint a nemzet kulturális eredményeihez és örökségéhez való hozzáférés;
- ☉ az összeköttetés és a kapcsolat az iskolák, a felsőoktatás és a szélesebb tudós közösség között;
- ☉ azok a mechanizmusok, amelyek a helyi, regionális, országos és nemzetközi szintű partnerségen keresztül a könyvtári és információs szektort átfogva javítják az együttműködést;
- ☉ kezdeményezések a közkönyvtárak döntő fontosságú szerepének felismerésére és elismertetésére, különösen a társadalmi kohézió elősegítésében;
- ☉ a *New library*ban, és más, az oktatás, felsőoktatás és a tudomány előmozdítását célzó tervekben (pl. *National Grid for Learning, University for Industry* stb.) foglaltak megvalósítása.

A LIC ezen kívül partneri viszonyt kell, hogy kialakítson a könyvtári és információs szektoron belül, annak biztosítására, hogy a szektor szakemberei kellő jártassággal rendelkezzenek, és lehetőségük legyen a folyamatos fejlődésre az új körülmények között, és hogy alkalmazhassák az új megközelítéseket, valamint, hogy a könyvtári és információs kutatások a változó politikai, gazdasági, társadalmi és technológiai környezetben a legszükségesebb területeket célozzák meg, továbbá, hogy a kutatási eredmények hatékonyan terjedjenek, annak érdekében, hogy a könyvtári és információs szolgáltatások e területekre gyakorolt hatását javítsák.

A LIC cselekvési javaslata

A következő négy évben a LIC hét cselekvési irányban fog munkálkodni annak érdekében, hogy

- ⑥ feleljen a kormány kérdéseire a problémák széles körében, beleértve a nemzeti információpolitika megvalósíthatóságát;
- ⑥ bátorítsa a szektort átfogó koordinációt, főként a szakmai fejlődés/fejlesztés területén;
- ⑥ vezesse a szektor kutatási stratégiájának fejlesztését és megvalósítását;
- ⑥ figyelje a nemzetközi könyvtár- és információpolitikai és kutatási fejleményeket;
- ⑥ hatékonyan és kielégítően működő köztestület legyen.

A hét cselekvési irány a következő:

1. Hozzájárulás – a kormányon keresztül – az UK nemzeti információs politikája kereteinek kidolgozásához.
2. Aktív vezető szerep betöltése az UK közkönyvtári szolgáltatási hálózat megvalósításában.

3. Az UK digitális könyvtára fejlesztési politikájának vezetése.
  4. Annak biztosítása, hogy a könyvtári és információs szolgáltatások a kormánynak a „tudós társadalom” iránti terveiben középpontban legyenek.
  5. A könyvtári és információs szolgáltatások szerepének fejlesztése a „társadalmi befogadás” (a hátrányos helyzetűek segítése és integrálása, az információ-gazdagok és -szegények közti korlátok leküzdése stb.) támogatásában.
  6. Annak demonstrálása, ahogy a könyvtári és információs szolgáltatások hozzájárulnak a regionális fejlesztéshez és a gazdasági fejlődéshez.
  7. A kormányon belüli és kívüli véleményformálók szemében valamennyi könyvtári és információs szolgáltatás fontosságának növelése.
- A cselekvési irányokban meghatározottak mellett a LIC folytatja megkezdett tevékenységét a nemzeti kutatási stratégia megvalósítása, a nemzeti információpolitika alakítása, a könyvtári és információs szakemberek képzése és az európai együttműködés (DG XIII) terén is.

MÁR MŰKÖDIK AZ OSZK ÚJ SZÁMÍTÓGÉPES RENDSZERE, AZ AMICUS.

A Belgiumban és Kanadában kifejlesztett AMICUS az OSZK korábbi integrált rendszerét (DOBIS-LIBIS) váltotta fel. Bevezetésekor figyelembe vették a kanadai, a brit, az ausztrál és a portugál nemzeti könyvtár tapasztalatait a rendszerrel kapcsolatban.

Az AMICUS-ba konvertált OSZK-adatállományok: az OSZK törzsgyűjteménye (mely 1992-től tartalmazza a hazai kiadású könyvek, sorozatok, videodokumentumok adatait), az MNB Könyvek Bibliográfiája gyűjtőkörébe tartozó dokumentumok adatai (1976-tól), a Könyvtártudományi Szakkönyvtár által 1996-tól beszerzett hazai és külföldi dokumentumok leírásai. Folyamatosan konvertálják a következő MicroLis adatbázisokat is: Külföldi Könyvek Katalógusa, Nemzeti Periodika Adatbázis, IKB (Magyar Periodika Adatbázis).
